

החברה להתפשר עימו, וכספמטר אותה שנה קיבל רפפורט 150 מיליון דולר ויותר על התביעה, שהיתה בסך 1.5 מיליארד דולר. עורך-הדין שייצג את פרטמיה בכית-המישפט בניו-יורק היה ויליאם קייסי — שהפך אחרי-כך ראש הסיי-איי-איי קייסי, דמות מרכזית בשערוריית איראן-קונטראס, מת בינתיים. רפפורט המשיך מאז בעיסקי-נפט, ויש לו השקעות בגאבון ובתאילנד. ב-1982 רכש בית-זיקוק באנטוורפן, וכן רכש 7.5% ממניות הבנק של ניו-יורק, והחל בקידוחי-נפט בטקסאס.

ראש הסיי-איי-איי

היכרות של רפפורט עם קייסי הועילה מאוד, כאשר ביקש משרד-המישפט האמריקאי, שבדק את ההצעה להקמת צינור-הנפט העיראקי, חומר מן הסיי-איי-איי על רפפורט. רפפורט נפגש לארוחת-צהריים במיטתה מפוארת בווינגטון עם קייסי. התיק על רפפורט שהעביר הסיי-איי-איי לא כלל את פרשת-השוחר האירונסטית ועוד פרשות, טוען העיתון.

חברת "בכטל" פנתה לרפי פורט בתיווך אישי-עסקים יפאני, שהציג אותו כבעל השפעה רבה בישראל.

בכטל ניסתה מזה שנים לממש את תוכנית צינור-הנפט העיראקי, ונתקלה בקיר אטום, מול דרישת עיראק להתחייבות כספית ישראלית שלא לפגוע בצינור. בהתאם לניו-יורק טיימס ולווינגטון פוסט, ראתה בכטל ב-1984 כי בלי השגת התחייבות ישראלית לא תסכים עיראק לגשת לדיון בתוכנית. מייד אחרי הבחירות בישראל אומינו פרס כראש-משלה נתחם החוזה בין בכטל לבין רפפורט, ואילו ורברט ולך נבחר כעורך-דינו של רפפורט בווינגטון. ולך היה כבר פעיל בישראל, בעיסקי חברת וואדסוואק האמריקאית, שרכשה מפעל כבד-מיאל (בעזרת אדוארד מיו השיגה חברה זו חוזה גדול לאספקת מנועים לצבא האמריקאי ושילמה לוולך ואחרים עמלות של 10 מיליון דולר על השגת החוזה. אחרי-כך רכשה מפעל ככרמיאל בשם כרמו. שייצר עבורה את המנועים. ולך ומיו ביקרו בישראל ונפגשו עם פרס ואחרים).

ולך נבחר בגלל קשריו עם מיו, שהיה אמור לטפל בצינור למרות תפקידו כשר-המישפט, שכן שר-החוץ ושר-הביטחון היו שניהם בעבר מנהלי-בכטל, והדירו עצמם מטיפול בנושא.

שבועיים אחרי חתימת החוזה (החתימה היתה ב-16 ביולי 1985) קיבל רפפורט מיכתב מפרס, ובו הכריזה בישראל לא תסגל בעיצור-הנפט. לאחר מכן כתב ולך את המיזם צורך ובו קבע כי בין היתר יהיה צורך בשידור של מיליון דולר ל"איש רשות ישראלית", כשהכחונה היא לפרס.

יתרון קטן נוסף שיצא לרפפורט מהכרתו עם שווימר הוא שנכנס לכמה עסקים עם עדנאן האשוקג'י ירדני ושותפו של אל שווימר בעיסקי-הנפט הישראליים לאיראן. יש הטוענים כי גם שווימר, ירדני של פרס, היה קשור לפרויקט הצינור העיראקי, אבל לא הצלחתי למצוא לכך ראיה מוצקת. שווימר טוען כי פרס מכל עסקיו למרות זאת הוא ממשיך לפעול בחברת-מימון בלונדון, ואף היה במשא ומתן עם שבתאי קלמנוביץ (כוכן) לרכישת שטריות של זאיר.

הפרשה כולה דומה לקצה קצהו של קרחון הברלב מן הים. אילו היה מדובר בחקירה בישראל, לא היו סיכויים כי נדע מה היה. מכיוון שהחקירה היא באמריקה ויש בקונגרס ריבוי יש להם עניין להפיל את מיו, הרי שהאמת תצא לאור, ועימה חלקם של הישראלים בפרשה.

נלסון

זאת אוהליבא, תעלים את

איתי את נלסון ברגע-השבר. זה היה נלסון אחר.

זה עתה חזר מן השבי המצרי, שבו סבל נוראות. סימני-ההיכר שלו — הזקן, הלבוש הסטגוני, שימחת-החיים השופעת — נעלמו. הוא היה קירח, רזה, מבוהל, תשוש לחלוטין.

זה לא היה נלסון האגדתי. זה היה רפי אילון, לשעבר רוזנוווייג, צעיר שהיתה לו ילדות קשה, שאיבד עין. אדם למוד-סבל.

בכלל המצרי עונה. אחרי שהות מורטת-עצבים שם, וחוויה נוראה בדרך הביתה, נמסר בידי השב"כ, נחקר בתנאים קשים, ועמד לפני מישפט ישראלי על כניסה לארץ אויב. זה היה יותר מדי.

במשך כמה ימים טיפלו בו, עודדנו אותו, רשמנו מפני את הזיכרונות המדכאים, שיחררנו אותו מן הסייט.

הוא חזר והיה לנלסון, שוויצר, אכסטרוורט, חובב-חיים, סמל החיים הטובים, איש בעל חוש-הומור שופע, מוכן תמיד לתעלולים. במשך הזמן הפך אגדה חיה, האיש שסימל את אילת, מר טאבה.

אך גם כאשר ראיתו בשנים שלאחר-מכן, כאשר שתיתי עימו בירה ב"סאלון" שלנו, כאשר שכבתי על החול בכפר שלו — גם אז לא השתררתי עוד מן ההרגשה שנלסון זה שלפניי אינו אלא שחקן המשחק את תפקיד חייו, אדם המסתיר מתחת למעטה של רינה וצהלה את האיש האמיתי, העצוב, המלנכולי, הפגיע, החושש מפני הבדידות.

מכל היצירות של נלסון, נדמה לי שהיצירה העיקרית שלו היתה נלסון עצמו. הוא פשוט המציא אדם ונכנס לתוכו. האדם אשר הציבור הכיר אותו, שהופיע בטורי-החברה של העיתונות ובכרוזות-פירסומת.

מי היה נלסון האמיתי? כאשר אדם ממציא דמות חדשה, האם דמות זו אמיתית? הרי היא עונה על צרכים פנימיים, משקפת מאוויים נסתרים. מבחינה זו, היא אמיתית.

★ ★ ★

לאשר הכרתיו, היה כתב-מזדמן, מלח-מזדמן. מכיוון שנמשך לאילת, מינינו אותו ככתב העולם הזה שם. לאחר מכן, כשבאה לו ההזדמנות לנסוע למיזרח הרחוק, ביקש לכתוב עבורנו כתבות ולדווח על התרשמויותיו, בחוש-ההומור הצבירי-הפלמחניקי הרגיל שלו. בישראל של אז, של שנות ה-50, הסגורה, הקלאוסטרופובית, התקבלו דיווחים אלה יפה.

ואז, ב-1957, בא לו הרעיון להישאר באוניה הדנית בירגיטה טופט, שהיתה שכורה בידי צים, אך שהניפה דגל דני. היא היתה אוניית-מיבחן — האוניה הראשונה בשרות ישראל שעמדה לעבור את העלת-סואץ, כדי לבדוק את עמדת מצריים אחרי מילחמת-סיני. היתה הבטחה שהאוניה תעבור בשלום, בדרכה לחיפה. אך ההבנה היתה שזוהי אוניה זרה, תחת דגל זר, בעלת צוות זר. מלח ישראלי שנת את המצב.

יתכן שנלסון היה עובר הרפתקה זו בשלום, ומוסר לנו את הכתבה שלו כמו ידיו ובתרועת-ניצחון, אלמלא הגדיש את הסאה. בתערובת הרגילה של שוויץ ואומץ-לב, הרפתקנות ודבקות-במשימה, עלה לסיפון וצילם. כך משך לא עצמו את תשומת-לב המצרים. הם אסרו אותו. כך התחילה ההרפתקה הגדולה שלו בחייו.

הוא התגבר על התוצאות, חזר לחיים רגילים — עד כמה שחיוו יכלו להיות רגילים. כבעל כפר-הנופש בטאבה עשה חיל. צמרת המדינה בילתה אצלו. היה נעים להיות אצלו, מפני שהיה לו טאקט טיבועי. הוא לא "נכנס לעצמות". הוא לא הפריע לאיש להתבודד, אך היה מוכן לקשקש עם כל אחד. הוא היה מארח אידאלי, בעל שימחת-חיים מדבקות, חבר שאפשר היה לסמוך עליו. הוא שתה הרבה, וברציפות, והשתייה אך הוסיפה לחדות-החיים שלו.

ומתחת לכל זה — כך ידעתי — מתחבא רפי אילון האחר. לא שכחתי זאת לרגע.

קשה לי לתאר את אילת בלעדיו. בכל פעם ששהיתי בעיר הדרומית, ביליתי את כל ימי, מבוקר עד ערב, אצלו. איני מכיר כלל את אילת-של-שעות-היום מחוץ לחוף נלסון.

יתכן שהשפיע על ההיסטוריה. הניסיון הישראלי לספח את טאבה הושפע במידה רבה על-ידי הימצאותו שם. הוא חוש מפני החזרת טאבה למצרים. הוא לא יראה את היום.

שמחתי להכיר אותו. הוא העשיר את חיי בשעות טובות רבות. הוא חוף יסוף, וישראל כולה, לא יהיו בלעדיו כפי שהיו בחייו.

אורי אבנרי

לפני סז שנה כתב אורי אבנרי את הדברים הבאים על נלסון:

בטיפולו בפרשת רפי נלסון נהג העולם הזה כפי שצריך היה לנהוג.

★ ★ ★

זמן קצר אחרי מעצרו של רפי באה אלי אמו, ממרת בככי. בפיה היה סיפור שברגע הראשון לא יכולתי להאמין לו.

באותו בוקר ביקרה במישר ראש-הממשלה, כדי להתנחן לעזרתו האי-שית לשיחרור בנה. היא נתקבלה על-

ידי נחמה ארגוב, שלישי של דויד בך גוריון ואחר האנשים הקרובים ביותר למישפחת בדגוריון. נחמה אמר לה: העולם הזה שלח אותו, או שהעולם הזה ישחרר אותו! חוששני שבאותו יום, בשמעי פסוק זה, הפלטתי כמה ביטויים חריפים מאוד. כיום אני מצטער עלייך. אדם המסוגל לומר מילים כאלה לאם זקנה ומיואשת, החוששת לחיי בנה, אינו ראוי למילים חריפות. הוא זקוק לר-חמים.

אולם שיחה זו לימדה אותי דבר אחר: שאין לסמוך בעניין זה על הטיי פול הרישמי. במדינה, אשר בה אכילים כמה מאנשי הצמרת בשינאה עיוורת כזו להעולם הזה, עד שהדבר מעביר אותם על דעתם, היה צורך דחוף להתי-מסר אישית לגורלו של רפי. עשיתי זאת.

★ ★ ★

כזכור, געשה המדינה מסביב למעצרו של רפי ביממה הראשונה. מישרד-החוץ פירסם מחאה חריפה, כל עיתוני המדינה חזרו עליה. זה היה כשרדבר על מעצרו של "מא"י" — ועוד לא היה ברור לרבים מיהו הימאי שגפלו קורבן למעשה הבלתי-חוקי.

למחרת היום, כשנסתבר כי המודבר באיש העולם הזה, וכי הימאי הוא בראש וראשונה עיתונאי, חל שינוי מר-זר באווירה. ההתלהבות הכללית בצמי-רת שככה במהרה.

מישרד-החוץ המשיך בטיפולו. ליד כותו צריכים להגיד כי אנשיו התייחסו יפה מאוד גם לאמו של רפי. אבל הטיפול היה פורמלי. הוא היה מכוון הרבה יותר לנצל טענה נוספת בוויכוח על עיקרון חופש-השייט, מאשר לראוץ לשיחרורו של רפי עצמו בהקדם האפי-שירי. לכן התעקש מישרד-החוץ לרבר רק על "מא"י, להשתיק לגמרי את עובדת היות רפי כתב.

לכל בר-דעת היה ברור כי האינטרס של רפי דרש את ההיפך. ימאי בת-גלים הוחזקו בשעתו כמעט שנה שלמה במעצר. אולם איש לא יתעלל בלב קל בעיתונאי, אשר עיתונות העולם דואגת לשלומו, וערה לגורלו.

באותה שעה שידר רדיו קאהירי הודעות סותרות. מתוך נוסחן היה ברור כי המצרים עצמם מפקפקים איך להתייחס לשבוי. פעם אמרו כי הוא עיתונאי ואיש העולם הזה, וכי תייחסו אליו יפה. פעמים אחרות טענו שהוא מרגל, ונקטו כסיגנון מאיים מאוד.

לבסוף הודיע רדיו קאהירי ששילי-טונות מצריים חוקרים אם רפי הוא כתב או לא. לא היה ברור לי כי ברגע זה הונח גורלו של רפי על כפות-המאזניים — לא רק שיחרורו הקרוב, אלא יותר מזה: גורלו הגופני בשעת המעצר.

★ ★ ★

ישבתי בשעתו עם ימאי בת-גלים ושמעתי את סיפור-ההוועות על העינויים שעברו עליהם בימים הרא-

נלסון ואשתו מריאן: תמונה אחרונה. העולם הזה שלח אותו, שהעולם הזה ישחרר אותו!

שונים למעצרו. היה ברור לי שעלי לנסות למנוע בכל מחיר גורל דומה מרפי.

שעה קלה אחרי הודעת קאהירי פניתי לעיתונות הורה והמקומית. הס ברתי לעורכים ולכתבים כי כמעט עניין של חיים או מוות הוא לראוץ לכך שתוך שעות מעטות תגיע לקאהיר, באמצעות העיתונות, הודעה מוסמכת ומעוררת-אמון מטעם רפני, הזו, כי רפי נלסון הוא שליחו המוסמך, וכי יצא לדרכו בשמנו ועל אחריותנו.

אף לא עיתון ישראלי גדול אחר פירסם הודעה זו.

אולם מול התנוונות מוסרית זו של העיתונאים המקומיים, אשר אגודתם אף לא מצאה לנחוץ לשגר מחאה פורמלית על מעצר רפני, בלט היחס הנהדר של עיתונות העולם. שלוש עיתונים אחרים קליטת השידור מקאהיר שלחה סוכנות רויטרס הבריטית לאלפי עיתונים בעולם, ובכללם עיתוני מצ-ריים, את הודעתו של עורך העולם הזה, שהודיע כי רפי אילון, המכונה נלסון, הוא איש העולם הזה, ופנה אל נשיא מצרים בבקשה לשחרר את רפי בשם חופש העיתונות ולמען רעיון השלום במרחב. הודעות דומות נשלחו על-ידי סוכנויות אמריקאיות וטאטס-הסובייטית.

עתה ברור כבר, מתוך דבריו של נלסון עצמו, כי המיברק של רויטרס הוא שגרם לשינוי והפסקת את העינויים הנוראים. הרובאים המצריים כקאהיר סיפרו לו עלייך. כל התודה מגיעה על כך לאריה וולנטיי, נציג רויטרס בישראל, שיש לזקוף על חשבוננו מעשה אנשיו יפה.

★ ★ ★

ידעתי שאם נשאר ספק כל שהוא בלב החוקרים ביחס לקשר בין רפי לבין העולם הזה, יחפשו השליטונות המצ-ריים אישור לכך בגליון הבא של העולם הזה עצמו. ישבתי וכתבתי במרוץ זה את המכתב לביכבאשי (סגן-אלוף) גמאל עבר אל-ינאצר, שער-רר ויכוח כה רב בישראל.

נתתי באותו מכתב את מילת-הכבוד האישית שלי שרפי אינו מרגל, אלא עיתונאי אמיתי ומוסמך. לא ביקשתי מעשה-חסד, ואף לא יחס מיוחד לכתב העולם הזה. אולם אמרתי כי ג'סטלה של רצון טוב מצד נשיא מצרים, כלפי כתב עיתון, הרגול מאז ומעולם בשילוב התנועות הלאומיות של ישראל ועמי ערב, תתקבל בעולם ובהנהגת כות לכך שעוד יש סיכויים להבנה במרחב.

ידעתי, כמוכן, שמילים אלה יתנו אחיזה לכל אויבי העולם הזה בישראל, לא שאישימו אותי כבגידה לאומית. לא הלה בצריחת-אימים. לא חסרה הסתה למעצר ואף לרצח.

אולם לנגד עיני עמד גורלו של רפי. לא יתכן היום כל ספק כי אותו מכתב מילא תפקיד כשיחרורו המוקדם, כשם שהמיברק של רויטרס גרם להפסקת מכות-התופת.